

PRIČE O LJUBAVI, PRIČE O PATNJI

(Brižit Žiro, *Ljubav je precenjena*, Stylos Art, Novi Sad, 2009)

Mr Ivana PRENTOVIĆ KRIVOKAPIĆ, doktorantkinja

Univerzitet u Beogradu, Filološki fakultet

Zbirka priča *Ljubav je precenjena* francuske spisateljice Brižit Žiro (Brigitte Giraud) objavljena je 2009. godine u izdanju *Stylos Arta*, a u prevodu Olivere Jezdimirović. Ova autorka je do sada objavila 4 romana: *Roditeljska soba*, *Naftna mrlja*, *Niko* i *Saznajem*. Za književno delo *Ljubav je precenjena* nagrađena je Gonkurovom stipendijom.

Ljubav je precenjena predstavlja kolekciju od 11 priča od kojih svaka govori o kraju ljubavne veze. Napisane u vidu monologa, ove pripovesti bez imalo patetike i melodramskih elemenata, otkrivaju čitavu lepezu osećanja sa kojima se čovek suočava u trenucima kada jedna ljubav umire: nesnosnu patnju koja prerasta u fizičku bol, zbunjenost zbog novonastale situacije, paniku, rezigniranost, očajanje čak i zastrašujuću ravnodušnost. Brižit Žiro pomera svoj umetnički fokus iz spoljašnjeg u čovekov unutrašnji svet. Ona poput

iskusnog hirurga pravi rezove po duši svojih junaka, otkrivajući ono što oni često ne kriju samo od drugih, već i od samih sebe – strahove, traume, ljutnju, kajanje, osećanje krivice.

U priči „Leto kada sam imala deset godina”, zrela žena progovara glasom devojčice o krahu braka svojih roditelja od čega se, očigledno, nikada nije oporavila. Na prvi pogled sve deluje kao sećanje na još jedno letovanje – roditelji sa decom na plaži, šareni suncobrani, miris mora, pesak pod stopalima, meki peškiri i ukusna užina. U pozadini ove slike su majčine tamne naočare, njena odsutnost i nemarnost, očevo uporno ćutanje i izbegavanje svakog kontakta sa majkom. Porodična drama kulminira kada majka uzima sina za ruku i bez reči ostavlja muža i ćerku. Neizreciva patnja ostavljenih pretvara se u njihovu borbu da prežive taj užasni dan, praveći se da se ništa nije desilo. Otac i ćerka se pretvaraju da uživaju u sladoledu u letnjoj bašti restorana, zatim odlaze kod berberina, gde devojčica prihvata besmislen zahtev svog oca da se ošiša, žrtvujući svoju dugu kosu da bi ga usrećila. Ona intuitivno shvata da je sa njenim detinjstvom gotovo i spremno prihvata da preuzme sav teret sveta odraslih na svoja pleća, postajući roditelj svom ocu koji na kraju ovog letnjeg dana nema snage da produži dalje.

Povod za priču „Leto iščekivanja”, u kojoj slušamo monolog same spisateljke, jeste tragičan događaj koji je potresao Francusku, kada je glumicu Mari Tretinjan pesnicama usmrtio njen partner Bertran Kanta, pevač popularne rok grupe „Noar Dezir”. U trenutku pripovedanja, građani Francuske, među kojima je i sama Brižit Žiro, još uvek se nadaju da će se Mari Tretinjan probuditi iz kome. Francuska javnost je šokirana. Mari i Bertran bili su uspešni umetnici, lepi, mladi, glamurozni i iznad svega ludo zaljubljeni. Pa kako onda ova bajkovita priča može da dobije tako strašan završetak, kao da se svi pitaju. „Naučili su nas da se princeza na kraju uvek probudi. Naročito kada princ nije daleko. Pričali su nam izmišljotine. Ne želimo da princ uspava devojkicu. To tako ne biva“, piše Žiro. Ona progovara o porodičnom nasilju, o ženama žrtvama, o modricama na telima tih žena koje prerastaju u modrice na duši. Ova vrsta nasilja je još uvek tabu tema, čak i u Francuskoj, pred njom se zatvaraju oči, o njoj se sa nelagodnošću progovara, žene koje ga doživljavaju svode se na brojeve i statistiku. Tako biva sve do trenutka kada jedna od tih nesrećnih žena

bez lica, bez identiteta postaje slavna glumica. „I svi smo ostali bez reči. Krivi kao i uvek što nismo mogli da sprečimo“, priznaje Brižit Žiro, upirući prst ne samo u nasilnika, već na celo društvo, čak i na samu sebe.

Odnos velikog pisca i njegove žene tema je priče „Već mi nedostaješ“. Nakon nekoliko decenija života pored „žive legende“ francuske književnosti, zanemarena supruga rešava da prekine brak. Ona svodi bilans njihovog zajedničkog života, pokušavajući da se seti ko je zapravo ona i šta to ona želi. Odgovor je teško dati, jer nakon toliko godina braka, ona je naučila da bude ogledalo, baš kao u Lakanovoj teoriji, u kome njen suprug vidi odraz svoje važnosti, veličine i uspešnosti. Supruga godinama kleči na kolenima pred svojim znamenitim mužem, prilagođava se njegovim odsustvima, dočekuje ga i ispraća na brojna putovanja, hoda na prstima po kući jer je njemu potrebna tišina i izolacija da bi stvarao. Ona je bolno svesna da je negirana ne samo kao individua već i kao žena. Njena ženstvenost, njena telesnost je nepostojeća u očima njenog supruga. U intimi spavaće sobe, ovo dvoje ljudi isključivo čita njegove rukopise. Iskoračivši iz senke svog muža, ova, ubuduće samo jedna od anonimnih čitateljki, priznaje da joj on već nedostaje, ali ne dozvoljava da je ta „blesava ženska sentimentalnost“ poremeti. Mala, beznačajna žena okreće leđa svom velikom značajnom mužu, uzimajući u svoje ruke sopstveni život.

O različitim aspektima razvoda govore priče „Kako reći deci“ i „Stvari“. U prvoj priči majka je svesna lavine patnje koju će razvod pokrenuti i budućih trauma svoje dece – psihičkih problema, nasilničkog ponašanja kome su deca iz razvedenih brakova često sklona, stida i izneverenosti, seansi kod psihologa, njihovih budućih veza koje su unapred osuđena na propast zbog lošeg modela muško-ženskih odnosa koje su imali u detinjstvu. U priči „Stvari“ sve što ostaje iza strasne ljubavi jednog muškarca i jedne žene je materijalna imovina, koju sada treba podeliti. Ko će uzeti persijski ćilim a ko marokansko ogledalo, kome će pripasti knjige a kome albumi sa fotografijama? Supruga, na prvi pogled, galantno prepušta mužu da sam izabere šta želi da ponese kao uspomenu na dvanaest godina braka, u sebi se nadajući da će sve te stvari, koje bude poneo sa sobom, „postati začetnici problema, zlokobni fetiši“ u njegovom novom životu. Kao da naslućuje zlonamernost svoje bivše supruge, muškarac se odriče svake stvari u njihovom, do skoro, zajedničkom domu, simbolički se odričući

zajedničke prošlosti, ostavljajući ženu, kako ona na kraju svoje pripovesti kaže, „u kući ispunjenoj do vrha jednom neuspelom vezom.“

Zbirka priča *Ljubav je precenjena* napisana je u najboljoj tradiciji francuskog ženskog pisma. Nju čine pripovesti u prvom licu jednine, izražajni ženski glasovi i suptilno upisivanje ženskog iskustva u svaku priču. „Žena mora upisati sebe u tekst, pisati o ženama i vratiti žene u književnost, odakle su nasilno bile oterane baš kao iz sopstvenih tela“, pisala je Elen Siksu, feministička književna teoretičarka u svom eseju „Meduzin smeh“, a Brižit Žiro ju je očigledno poslušala. Njen pripovedački stil odlikuje potpuna svedenost, jednostavnost književnog izraza, a opet izrazita sugestivnost. Ova bespoštedna analiza muško-ženskih odnosa, svih tih mini-tragedija koje se odvijaju skrivene iza četiri zida između dvoje ljudi, teraju nas da se setimo svoje emotivne prošlosti i da se sami zapitamo, upravo ono što je Brižit Žiro cinično istakla u naslovu ove knjige, da li je ljubav stvarno precenjena?